

REFAH PARTİSİ, YEREL İKTİDAR, HALKLA ETKİLEŞİM VE SİYASETİN DÖNÜŞÜMÜ REFAH PARTİSİ, LOCAL POWER, PEOPLE INTERACTION AND THE TRANSFORMATION OF POLITICS

Nazım MAVİŞ
TBMM Sinop Milletvekili
nmavis@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-6862-6638

ÖZ

Geliş Tarihi:
09.01.2023

Kabul Tarihi:
08.05.2023

Yayın Tarihi:
30.06.2023

Anahtar Kelimeler
Yerel Yönetim,
Katılımcılık,
Şeffaflık,
Sosyal Belediyecilik

Keywords
Local Government,
Participation,
Transparency,
Social Municipality

Bu çalışmada Refah Partili belediyelerin halkı merkeze alan yeni belediyecilik anlayışı ve bu anlayıştan hareketle üretilmiş uygulamaları tartışılmıştır. Refah Partisi (RP) 1 Kasım 1992 Ara Yerel Seçimlerinde kazandığı belediyelerde başarılı bir performans ortaya koymuş ve bunun sonucu olarak 27 Mart 1994'te yapılan yerel seçimlerde İstanbul ve Ankara Büyükşehir belediyeleri ile birçok il belediyesini kazanmıştır. RP seçmenlere; adalet, dürüstlük, insanca ve kardeşçe bir yönetim, rüşvetin kökünü kazıyan, güvenilir ve kul hakkına riayet eden, herkese eşit muamele eden bir yönetimi vadetmişti. RP'li belediyeler, "seçtiklerini denetle, ayrımsız yönetim, güler yüzlü belediye" vb. sloganlarla halkın katılım ve denetimine açık bir belediyecilik anlayışını hâkim kılmışlardır. RP'li belediyeler "Halk Meclisleri" "Beyaz Masa" "Halk Saatleri" ve "Sosyal Belediyecilik" gibi vaatleri somut uygulamalara dönüştürmüştür. Halkı karar süreçlerine katan, halkın denetimine imkân veren, halkla belediye arasındaki ilişkiyi daha insani bir çerçeveye taşıyan yeni bir yönetim anlayışı sergilemiştir. Bu yeni siyasi üslup ve anlayış RP'nin genel seçimlerde de başarılı olmasına imkân veren bir sonuç üretmiştir. RP'nin seçim vaatleri, kullandığı siyasal üslup ve söylem, belediyelerde uygulamaya soktuğu birtakım proje ve mekanizmalar RP'nin başarısını olumlu etkilemekle birlikte, Türkiye'de siyasetin dönüşümüne de etki etmiştir.

ABSTRACT

In this study, the new understanding of RP municipalities, which focuses on the citizens, and the applications based on this understanding are discussed. The Refah Partisi (RP) had a successful performance in the municipalities it won in the midterm local elections on November 1, 1992. As a result, in the local elections held on March 27, 1994, it won the Istanbul and Ankara metropolitan municipalities together with many provincial municipalities. RP promised its voters justice, honesty, humane and fraternal, free of corruption, reliable, and respectful administration that treats everyone equally. RP municipalities made an administration open to citizens' contribution and control with slogans "auditing the elected, non-discriminatory management, friendly municipality" etc. RP municipalities transformed all political promises such as "Public Assembly", "White Table", "Public Hours" and "Social Municipality" into concrete implementations. RP provided a new management mentality that integrates citizens in the decision processes, that allows them to control and carries the relationships between the citizens and the municipality to a more human level. This new political style and understanding allowed the RP to be successful in the general elections. However, RP's election promises, political style, and discourse it used, some projects and implementations it put into practice in municipalities not only triggered RP's success in the general elections but also made a very significant contribution to the transformation of politics in Turkey.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1231454>

Atıf/Cite as: Maviş, N. (2023). Refah Partisi, yerel iktidar, halkla etkileşim ve siyasetin dönüşümü. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 905-923.

Giriş

Refah Partisi (RP), 1 Kasım 1992'de İstanbul'da yapılan yerel ara seçimlerinde 6 belediyeden 4'ünü kazanarak önemli bir başarı elde etmiştir. 1 Kasım seçimlerinden itibaren başlayan RP'nin belediyeçilik uygulamaları, toplumsal ve siyasal alanda ilgi uyandırmış, siyasetin alışılmış kalıplarını dönüştürecek bir etki üretmiştir. RP'nin 1 Kasım 1992'de elde ettiği seçim başarısı, kazanılan belediyelerde ortaya koyduğu uygulamalar ve siyasetteki yeni üslup ve tarzı 1990'lı yıllarda siyasal gündemin merkezine yerleşmiştir.

Bu çalışmada RP'li belediyelerin halkı merkeze alan yeni belediyeçilik anlayışı ve bu anlayıştan hareketle üretilmiş uygulamalar tartışılmıştır. Belediyeçilikte ortaya konulan bu anlayış ve uygulamaların RP'nin ve siyasetin dönüşümüne etkisi ele alınmıştır. RP'li belediyeler eliyle Türkiye'de halk, siyasetin daha güçlü öznesi haline getirilmek istenmiştir. Bu isteğin sonucu olarak ortaya konulan uygulamalar yerel siyasetle sınırlı kalmayan, genel siyaseti de dönüştüren bir etki üretmiştir. RP'li belediyeler, hem RP ve kitlesini hem de siyaset ve toplumu dönüştürücü bir yolu açmıştır.

Belediyeçilik çalışmalarının sadece alt yapı hizmetleri ile sınırlı olduğunun düşünüldüğü bir dönemde belediye yönetimini halkın katılım ve denetimine açan bir anlayış giderek sadece yerel değil genel siyasetin de işleyişine etki etmiştir. RP'li belediyeler seçimden önce vaat ettikleri halka dayalı, halkı hesaba katan, halkın denetimine açık, halkla beraber yönetim vaatlerini Halk Meclisleri, Halk Saati, Beyaz Masa ve Sosyal Belediyeçilik gibi uygulamalarla hayata geçirmiştir. Bütün vaat ve söylemler, ortaya konulan uygulamalar RP ile halk arasındaki etkileşimi artırdıkça RP'nin siyaset yapma biçimi değişmiş, etkileşim RP'de demokratik siyaset anlayışını daha da tahkim etmiştir. RP, halkı siyasetin öznesi yapma konusunda kararlılık gösterdikçe diğer siyasi partilerin siyaset yapma biçimini de dönüştürücü bir sürece yol açmıştır.

Araştırmada kullanılan temel yöntem “tarihsel yorumsama”dır (historical hermeneutics). Yorumlama nitel araştırma geleneğinin temelini oluşturan bir kavramdır. Yorumsamacı yaklaşıma göre toplumsal gerçeklik, insanlardan bağımsız ve ayrı bir dünya olmayıp bireylerin ve grupların olayları ve kavramları algılama ve yorumlama biçimleridir. Araştırmacının görevi ise toplumsal gerçekliğin yapısını ve oluşum sürecini onun içinde bulunduğu tarihsel ve kültürel bağlamda incelemektir (Mottier, 2005). Ünlü sosyolog Anthony Giddens'a göre, araştırmacıların temel işlevi bireylerin ve toplumların sosyal olguları ve kavramları nasıl yorumladıklarını yorumlamaktır, yani sosyal bilimlerde çifte bir yorumlama (double hermeneutics) sürecini barındırır da diyebiliriz (1993: 9-13). Diğer bir deyişle araştırmacılar araştırma süresince sosyal dünyayı tekrar değiştirir, yoğunur ve anlam verirler. Bu çerçevede araştırmacının kendi değer yargıları, sosyoekonomik, etnik dini ve kültürel altyapısı yorumlama sürecini etkileyebilir.

Bazı yorumsamacı bilim insanlarına göre “yorumsama” yöntemi de gelişmiş güzel olarak değil de belirli teknik ve usullere uygun yapılmalıdır. Clifford Geertz'e göre kültürün incelenmesi insanların iletişim kurduğu, sürdürdüğü, sembolik biçimlerle ifade edilen kalıtsal kavramlar sistemini incelemek ve hayata ilişkin bilgi ve tutumlarını nasıl geliştirdiklerini anlamaktır (Geertz, 1973: 89). Bu tekniklerin en başında detaylı anlatım ve bireylerin davranışlarının anlam kazandığı sosyal ve kültürel bağlamın incelenmesi gelmektedir. Gadamer'e göre araştırmacı, toplumsal olaylara atfedilen anlamın ortaya çıktığı tarihsel ve kültürel bağlamı iyi analiz etmeli ve anlamın kendi içindeki yaşama döngüsüne odaklanmalıdır. Burada toplumun ve bireylerin ortak anlam anlayışları metin, doküman ve toplumsal uygulama gibi nitel veriler incelenerek ortaya çıkarılır (Mottier, 2005).

Araştırmada, Refah Partisi'nin uyguladığı yeni belediyeçilik yaklaşımının nasıl ortaya çıktığı, yaklaşımın temel unsurları ve Türkiye'de belediyeçilik anlayışını siyasal partiler bazında nasıl dönüştürdüğü anlatılmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler siyasal partilerin belediyeçilik konusunu ele alan seçim beyannameleri, belediye başkanlarının açıklamaları, yapılan değerlendirmeler ve yeni belediyeçilik yaklaşımı doğrultusunda geliştirilen uygulamaların detaylı açıklamalarıdır.

Yerelden Merkeze RP'nin İktidar Başarısı

Refah Partili belediyelerin fark edilmeye başlaması 1989 sonrasında olmuştur. 1989 seçimlerinde RP Van, Sivas, Konya, Kahramanmaraş, Şanlıurfa Belediyelerini kazanmıştır (Şentürk & Kocabaş, 2016: 32). Kazanılan belediyelerde ortaya konulan uygulamalar, belediye başkanlarının partinin görevlendirmesi ile Türkiye'nin değişik

illerinde katıldıkları parti programlarında bu uygulamaları kamuoyu ile paylaşımları RP'nin yükselişinde önemli bir kaldıraç olmuştur. (Nebati, 2014: 171)

RP'nin esas yükselişi İstanbul'da elde edilen yerel seçim başarıları ile olmuştur. RP 1989'da İstanbul'da Sultanbeyli ve Arnavutköy belediyelerini kazanmıştır. Özellikle 29 Aralık 1991'de Kâğıthane'de yapılan ara seçimler İstanbul'da artık durdurulamayacak bir yükselişin fitilini ateşlemiştir (Baykal, 2017: 274). Arkasından İstanbul'da yeni kurulan 6 ilçe belediyesi için 1 Kasım 1992 tarihinde yapılan ara yerel seçimlerde RP'nin Tuzla, Bağcılar, Güngören ve Bahçelievler belediyelerini kazanması hem Türkiye kamuoyu hem de RP açısından dikkat çekici bir etkiye yol açmıştır. RP İstanbul gibi büyük bir şehirde çok büyük bir seçim başarısı yakalamıştır (Baykal, 2017: 273). Türkiye'de RP'nin bu başarısından hareketle RP'nin yükselişinin nedenleri tartışılmaya başlamış, parti gerek yerli gerek yabancı çevrelerin dikkatlerini üzerine toplamıştır. RP'nin söylemleri, çalışma modeli, kadroları, iktidara gelirse karşılaşılabilecek tehlike ve tehditler, RP'nin oy aldığı toplumsal kesimler sürekli tartışma konusu olmaya başlamıştır.

Bu arada İstanbul'da kazanılan belediyelerde ortaya konulan belediyeçilik uygulamalarının farklı ve yeni oluşu da dikkatlerin RP'li belediyelere yoğunlaşmasına yol açıyordu. RP'li belediyelerin o güne kadar karşılaşılan belediyeçilik anlayışının aksine daha halka açık, katılımcı, sosyal yardımların yoğunlaştığı, şeffaf bir anlayışla sıra dışı uygulamalar ortaya koyması 1994 seçimlerine giderken partiyi daha da avantajlı bir pozisyona taşımıştır. Nihayet 1994 yılında yapılan yerel seçimlerde RP başta İstanbul ve Ankara olmak üzere bütün Türkiye'de önemli bir başarı elde etmiştir. Bu seçimlerde 15 büyükşehir belediyesinden 6'sını, büyükşehirlerdeki 56 merkez ilçenin 25'ini kazanmıştır. İl merkezlerinde de en çok belediye kazanan parti RP olmuştur (Turan, 2008: 273). Partinin elde ettiği bu başarı, 1990'lı yıllarda RP'nin sürekli artan başarılarının başlangıcı olmuş, böylece RP, 1990'lı yılların siyasal tartışmalarının merkezine yerleşmiştir.

RP söylemleri, vaatleri ve ortaya koyduğu yerel yönetim uygulamaları ile merkezin kenarında kalmış, kendilerini dezavantajlı gören çevre güçlerin talep ve dinamizmini temsil ediyordu. Bu açıdan RP ile merkez arasındaki gerilim, Türkiye'de ortaya çıkmış olan merkez ile merkezin dışında kalmış toplum kesimleri arasındaki gerilimin ifadesi olarak görülüyordu. RP'nin hem giderek büyüyen seçim başarısı hem de kazanılan belediyelerde ortaya konulan başarıları Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik diğer dinamikleri ile de birleşince, RP'ne merkezi iktidarın yolu da açılmış oldu (Yavuz, 2011: 85).

1 Kasım seçimlerinden sonra RP'nin artarak devam eden başarısında belediyeçilik uygulamalarının önemli etkisi olmuştur. Özellikle İstanbul'da ortaya konulan başarılı belediyeçilik uygulamaları, yenilikçi projeler, halkı odağa alan mekanizmalar Türkiye'de RP lehine bir siyasal sonucun gelişmesine yol açmıştır. İstanbul'daki RP'li belediyelerin başarıları, hizmet ettikleri seçmenlerinin olumlu referanslarıyla Anadolu'nun diğer illerinde de RP lehine bir eğilimin güçlenmesinde önemli rol oynamıştır.

RP'li belediyeler özellikle yolsuzlukla mücadele konusunda fark edilir ve olumlu bir imaj oluşturmuştur (Çakar, 2005: 555). Öte yandan devraldıkları belediyelerde birikmiş sorunların çözümü için yüksek bir performans sergilemiştir. Sadece şehirlerin temel alt yapı ihtiyaçları konusunda değil halka yakın bir belediyeçilik örneği de ortaya koymuşlardır. Bütün bu başarılar, RP'nin 1995 genel seçimlerindeki başarısını besleyen bir fonksiyon icra etmiştir (Akdoğan, 2000: 247).

RP'nin Belediyeçilik Başarısının Kaynakları

RP'li belediyelerin başarısında iki önemli etkenden söz edilebilir. 1989 Yerel Seçimlerinden büyük bir zaferle çıkan Sosyal Demokrat Halkçı Partili belediye başkanları genel olarak başarısız olmuş, belediyeler rüşvetle, iltimasla, yolsuzlukla, kayırmacılık ve beceriksizlikle anılır olmuşlardır. Belediye başkanları ulaşılamaz olmakla eleştirilmiş, vatandaş belediyelerde sorunlarını çözememekten şikâyet eder olmuş, adeta aracısız ve rüşvetsiz iş göremez duruma düşmüştür (Hamdemirci, 2019:105).

İstanbul'da susuzluk, Ankara'da hava kirliliği büyük boyutlara ulaşmıştır. Şehirlerde çöp dağları oluşmuş, Ümraniye'de Hekimbaşı çöplüğünde meydana gelen patlamada 39 kişi hayatını kaybetmiştir. Şehirler çamur ve çukur içinde kalmıştır. Gecekondulaşma önlenememiş, kaçak yapılaşma şehirlerin kaderi haline gelmiştir. Hırsızlık, yolsuzluk, vurgun, rüşvet adeta normalleşmiştir. İSKİ skandalı olarak bilinen İSKİ Genel Müdürü Ergün Göknel'in yolsuzlukları tüm Türkiye'de belediyeçiliğin geldiği gayri ahlakiliğin zirvesi olarak görülmüştür.

Belediyeler mali yönden tam bir bataklık içerisinde iken adamcılık, kadrolaşma toplumda ciddi tepkiyle karşılanıyordu (Şentürk & Kocabaş, 2016: 25-26). RP, böyle bir ortamda seçimlere, rüşvet ve yolsuzluklara karşı güçlü bir ahlaki söylem ve halkı yönetimin merkezine yerleştiren bir siyasal vaatle girmiştir.

RP'nin teşkilatları ve belediye kadroları bu başarının ikinci önemli kaynağı olmuştur. Gerek parti teşkilatları, gerekse belediyelerde göreve gelen kadrolar yüksek ideolojik motivasyon ve inanmışlık duygusuyla resmî görevlerinin sınır ve sorumluluklarını aşan bir heyecanla çalışmışlardır. RP'nin sahip olduğu ideolojinin dini içeriği kadrolarına siyasetin dünyevi kazanımlarının yanı sıra uhrevi kazanımlar da sunduğu için başarıyı üreten bir güç kaynağı işlevi görmüştür. Böylelikle çok kötü şartlarda devir aldıkları belediyelerin sorunlarını süratli bir şekilde çözüme kavuşturmuşlar ve her açıdan fark edilir bir başarı ortaya koymuşlardır. (Tuğal, 2010: 80-81).

RP'nin gerek vaat ve söylemleri gerekse bu vaat ve söylemleri somut uygulamaya dönüştüren belediyeçilik pratiği hem partinin başarısında hem de Türkiye'de siyaset yapma pratiğinde dönüştürücü bir sonuç üretmiştir. Siyasetin dönüşümüne etki eden esas faktör RP'li belediyelerin vaat ve uygulamaları halkı merkeze alan, halkı siyasetin daha güçlü ve aktif öznesi haline getiren, halka denetim yetkisi veren ve yönetimi daha halka açık hale getiren siyaset anlayışıdır.

Belediyeçilikte Zihniyet Değişimi: Halkla Beraber Yönetim

RP'li belediyeler kendilerinden önceki belediyelerin sıkça eleştirildiği alanlarda iddialı vaatlerle işbaşına gelmişlerdir. Özellikle halkın rahatsızlığının odaklandığı yolsuzluk, usulsüzlük, rüşvet, kayırmacılık gibi olumsuzluklara karşı adalet, hakkaniyet, insan onuru, dürüstlük, şeffaflık gibi ahlaki ve insani değerleri ön plana çıkarmışlardır. Esasında bütün bunlardan hareketle halka dayalı bir yönetim anlayışını belediye hizmetlerinin temeli haline getirmeyi hedeflemişlerdir. Bu vaat ve hedeflerin gerektirdiği mekanizmaları uygulamaya koymuş bu mekanizmalar aracılığıyla halkla belediyeler ve belediye bürokratları arasındaki engelleri ortadan kaldırmaya çalışmışlardır (Nebati, 2014: 172). Belediye başkanları, uymayı vaat ettikleri değerlerin belediyeçilik uygulamalarına hâkim bir anlayış olması için kararlılık içinde olmuş bu kararlılık belediye vatandaş ilişkisini ve Türkiye'de siyaset yapma biçimini de değiştirecek bir etkiye yol açmıştır.

RP, belediyelerde bir zihniyet değişimini başlatmıştır. Erbakan'ın söylemlerinde yer bulan “Gardiyan Devlet-Garson Devlet” (Refah Partisi Seçim Beyannamesi, 1995: 5) “Baskı Devleti-Hizmet Devleti” (Erbakan, 1993a: 8) çelişkisi belediyeçilik alanında insanı merkeze alan “insanı yaşat ki devlet yaşasın” anlayışına dayanan daha katılımcı, halkçı ve şeffaf bir belediyeçilik anlayışına kaynaklık etmiştir (Arpacı, 2013: 893). “Adil Düzen Belediyeçilik Anlayışı” bağlamında halk, belediyenin esas sahibi olarak görülmüştür. Açık belediyeçilik, katılımcılık, haklıdan yana olmak, haksızlıkla mücadele etmek, taraf tutmamak Adil Düzen belediyeçilik anlayışının esasları olarak belirtilmiştir. Yerinden yönetim belediye meclislerinin yetkilerinin artırılması, hatta yerel konularda yasa çıkarma yetkisine sahip olması savunulmuştur (Ersoy, 1995: 17-19).

RP Belediyeçiliğinin Tarihsel Kökleri

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden RP'li belediyelerin belediyeçilik anlayışı ve uygulamalarının önceki Milli Görüş partilerinde izlerini aramak RP'nin belediyeçilik anlayışını anlamak için açıklayıcı olacaktır. MNP'nin politikalarını açıklayıcı metinler oldukça sınırlıdır. MNP'nin programında yerel yönetim politikaları “İmar, İskan, Şehircilik” başlığı altında oldukça kısa değerlendirilmiş ve bu bölümde bu çalışmanın konusuna dair bulgulara rastlanmamıştır. (MNP Program, t.y.: 31; Maviş, 2019)

MSP'nin parti programında da 1973 ve 1977 Seçim Beyannamelerinde de yerel yönetimlerle ilgili hususlar “İmar, İskan” ve “Mesken Politikası” başlığı altında çok kısa bir şekilde konut ve şehirleşme meseleleri olarak yer almıştır (Milli Selamet Partisi Program ve Tüzük, t.y.: 13; Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi, 1977; Milli Selamet Partisi 1973 Seçim Beyannamesi, 1973a: 70) 1973 seçim beyannamesinde “Devletin Şekli” başlığı altında yer alan “mühim meselelerde referandum”, “halk vetosu” ve “halk teşebbüsü” önerileri halkın karar alma süreçlerine katılımını güçlendirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda “halk vetosu” ile halkın beğenmediği kanunları “halk teşebbüsü” ile talep ettiği kanunları belli sayıda imza toplamak suretiyle veto edebilmesi yada doğrudan önerebilmesi teklif edilmiştir. (Milli Selamet Partisi 1973 Seçim Beyannamesi, 1973a: 18) Bu hususlar dikkatlice değerlendirildiğinde RP'nin belediyelerde ortaya koyduğu Halk Meclisleri ve diğer uygulamaların öncülleri olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

MSP'nin 9 Aralık 1973 mahalli seçimlerindeki seçim beyannamesi (Milli Selamet Partisi 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimler Beyannamesi, 1973b) ve belediye başkan adaylarının uyması gereken kuralları hatırlatmak için yayınlanan muhtıra (Milli Selamet Partisi Mahalli Seçimlerle İlgili Adaylara ve Teşkilata Muhtıra,1973c) ile 1977 mahalli seçimlerinde yapılan radyo konuşmalarında (Müftüoğlu, 1977) belediye başkan adaylarının israf, rüşvet, yolsuzluk ve lüksten uzak duracağı taahhüt edilmiştir. Beyannamenin değişik yerlerinde rüşvetle ilgili çok net uyarılar yer almaktadır. Bu açıdan RP'li belediyelerin neredeyse bir çoğunun belediyelerin girişine “Rüşvet alan da veren de melundur” hadisini asmış olmaları bu devamlılığın bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sosyal belediyeçilik kapsamında “yoksullukla mücadele, kimsesizlerin, yetimlerin, kazazedelerin bakımı ve ihtiyaçlarının belediye tarafından karşılanması gibi hususlar, “Gerektiğinde MSP belediye başkanı bir fakirin çuvalını taşımayı şeref bilecektir”, gibi ifadeler yer almaktadır (Milli Selamet Partisi 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimler Beyannamesi 1973b: 17-23).

Belediye başkanlarına “anket, halk oyu” gibi yöntemlerle vatandaşın bilgisine başvurması önerilmiş, belediye ile vatandaş arasında meydana gelen sorunların çözümü konusunda bürokratik engellerin kaldırılması ve vatandaşa aracısız hizmet edilmesi tavsiye edilmiştir. (Milli Selamet Partisi Mahalli Seçimlerle İlgili Adaylara ve Teşkilata Muhtıra, 1973c; Müftüoğlu, 1977: 4-5)

Bu metinlerde RP belediyeçiliğinin ipuçları yer almaktadır. Şeffaflık, halkçılık, halktan yana olmak, sosyal belediyeçiliğe yapılan vurguların sonraki Milli Görüş partilerine de katkı sağladığı söylenebilir. Bu açıdan RP, MSP'nin ortaya koyduğu bu vaatlerin uygulamaya geçirildiği, bir örneklik göstermiştir denilebilir. (Hazırbulan, 2017: 413)

RP'nin Söylem ve Vaatleri

RP, seçmenlere adalet, dürüstlük, temiz siyaset, insanca ve kardeşçe bir yönetim vaat etmişti. Belediye başkan adayları rüşvetin kökünü kazımaya, toplumun tamamını kucaklamaya, kul hakkına riayet etmeye hiçbir ayırım yapmadan herkese eşit muamele etmeye söz vermişlerdi (Baykal, 2017: 273-278). Bu ifadeler toplumun belediyelerde karşı karşıya kaldığı muameleler dikkate alındığında o günkü Türkiye’de adeta bir yerel yönetim zihniyet devrimi gibi algılandı. Rüşvetsiz işin yürümediği, yolsuzluk, kayırmacılık, beceriksizlik, israf, ağır bürokratik hantallığın hâkim olduğu belediyeçilik açısından bakıldığında RP bir değişim, bir zihniyet değişimi vadediyordu.

Numan Kurtulmuş’a göre “Bu yeni bir perspektifti. Daha önce milletin görmediği bir şeydi. Yani Milli Görüş öncesi ve sonrası diye iki belediyeçilik dönemi var Türkiye’de.” Kurtulmuş’a göre Milli Görüş’çü belediyeler millete tepeden bakmadılar. “Halka açık belediyeçilik” yaptılar. Görüşülemeyen, randevu alınamayan, odasına girilemeyen, katına çıkılamayan bir belediye başkanı yerine kapısı herkese açık, halka hesap veren bir belediyeçilik anlayışı ortaya çıktı. Bu, Türkiye’de bir ilkti (Kurtulmuş, 2009: 22). Kurtulmuş, ortaya konulan belediyeçilik anlayışını şu dört başlıkta ifade etmektedir; “Katılımcılık”, “Şeffaflık”, “Denetlenebilirlik”, “Hizmet Esaslı Sosyal Belediyeçilik”. Bu dört prensip ve bu prensiplerden yola çıkarak ortaya konulan uygulamalar; şehri halkıyla beraber yönetmeyi, bizatihi halkın kendisinin denetimine açık bir şeffaflığı, sadece güç sahibi olanlara değil şehrin mazlum ve mağdurlarına, en yoksul insanlarına hizmet etmeyi esas alan bir belediyeçilik örneği ortaya çıkarmıştır (Kurtulmuş, 2009: 27-29).

Bu belediyeçilik anlayışı, RP'nin 1994 yerel seçimlerindeki propaganda materyallerinde de yerini bulmuştur. RP'li belediye başkanları halka vaatlerini aşağıdaki 10 başlıkta sıralamıştır:

1. *“Yerel Yönetimlerde rüşvete son vereceğiz.*
2. *Milletin parasını çalmayacak, çaldırmayacağız.*
3. *Demokratik ve şeffaf bir yönetim benimseyeceğiz.*
4. *Belediyelerin kapısını halka açacağız.*
5. *İsrafi ve kaynakların çarçur edilmesini önleyeceğiz.*
6. *Halka hizmeti Hakka hizmet sayacağız.*

7. *Halka seçtiklerini denetleme hakkı vereceğiz.*
8. *Belediyelerde bürokrasi ve kırtasiyeciliği kaldıracacağız.*
9. *Halk ile belediyeyi barıştıracacağız.*
10. *Yıllardır birikmiş sorunları, problemleri çok iyi bir ekiple, hızla çözeceğiz.”* (Gerger, 1996: 10).

Bu vaatlere bakıldığında, yerel yönetimlerin merkezine halkın yerleştirildiği yeni bir belediyeçilik anlayışının ortaya konulduğu görülmektedir. Sadece seçim vaatlerinde değil belediyeçilik uygulamalarında da bu anlayış değişikliğini görmek mümkündür. Zaten RP’li belediyeleri farklı ve başarılı kılan temel sebeplerden biri belediye başkan ve kadrolarının halka daha yakın, halkla doğrudan ve dolaysız bir şekilde ilişki içinde olmalarıdır. RP’li belediyelerde sıradan insanlar istedikleri zaman, çok zorlanmadan, ciddi denebilecek engellerle karşılaşmadan belediyeye girmiş, yetkililere derdini anlatmış, gerektiğinde başkanla görüşebilmiştir. Belediye Başkanları ve ekipleri sık sık halkın içinde olmuş, sorunları yerinde tespit edip hızlı çözümler üretmişlerdir.

RP, 1994 seçimlerinde “Türkiye’nin Teminatı” sloganını kullanmıştır. Parti, “Türkiye’nin Teminatı” sloganı ile gazetelere ilanlar vererek yerel yönetim vaatlerini paylaşmış, bu vaatleri vatandaşa verilmiş teminatlar olarak takdim etmiştir. Hatta vatandaşlara yaptığı çağrılarla bu teminatları not etmelerini ve bu teminatlardan hareketle RP’li belediyeleri denetlemelerini, hesaba çekmelerini istemiştir. “Türkiye’nin Teminatı” başlığı ile yayınlanan metin incelendiğinde RP’nin vaat ettiği halkla beraber yönetim anlayışını destekleyen mesaj ve tekliflerin yer aldığı görülecektir. Bu bağlamda mevcut merkezîyetçi yönetim anlayışı eleştirilmiş, ağır bürokratik işleyişin vatandaşı bunaltan, sorunları çözemeyen yapısı yerine daha halka dayalı, yerinden yönetimi esas alan bir yönetim anlayışı önerilmiştir. Bu teminatta sosyal belediyeçilik, rüşvetin olmadığı, talanın durdurulduğu bir yönetim vaat edilmiştir. Kişi onur ve saygınlığına vurgu, hak ve özgürlüklere atfı yapılmaktadır. Kayırmacılığın olmadığı, etnik kökeni, dini, mezhebi ya da sınıfı nedeniyle kimsenin ayrımcılığa uğramayacağı bir Türkiye vaat edilmektedir. Ayrıca temel sorunları çözülmüş, havası ve suyu temiz, çöp, çamur ve çukurdan arındırılmış, sağlık, trafik ve konut sorunları çözülmüş şehirler vaat edilmiştir. Bütün bu vaatler sıralandıktan sonra seçmene “değişen dünyada gelin Türkiye’yi değiştirilelim, Türkiye’de siyaseti değiştirilelim.” çağrısı yapılmıştır. Bütün bu vaatlerin sonucu olarak değişim vurgusu yapılmış, Türkiye’yi ve siyaseti değiştirmek önerilmiştir. (Şentürk & Kocabaş, 2016: 34).

RP’li Başkanlar: “Başkan Değil Kardeş”

Bütün bu düşünceler RP’li belediye başkanlarının hem söylemlerinde hem de uygulamalarında karşılık bulmuştur. Özellikle İstanbul’daki belediye başkanları, belediyeçilikte ortaya konulan bu zihniyet dönüşümünün iyi birer uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmıştır.

Bağcılar belediye başkanı Feyzullah Kıyıklık, kendilerinden önceki belediyenin zabıtayı konumlandırış biçimini “cezacı” olmakla suçlamış, buna karşılık kendilerinin zabıtayı “uyarıcı” olarak konuşlandırdıklarını iddia etmiştir. Kıyıklık, önceki dönemde vatandaşla ilişkiler bakımından belediyelerin “ceberut” yüzü olarak algılanan zabıtada bir anlayış değişikliği yaptıklarını, belediye uygulamalarında daha insani bir anlayışı hâkim kıldıklarını söylemektedir (Kıyıklık, Temmuz 1993: 44). Kâğıthane Belediye Başkanı Arif Calban, seçim başarılarını yeni bir yönetim modeli vaat etmelerine bağlamaktadır. Halkın yönetime aktif katılımının esas alındığı bu yönetim modelinin en özgün mekanizması olarak Halk Meclislerini kurduklarını söylemektedir. Calban, seçimlerde halka yalnızca “kardeşçe bir yönetim “ vaat ettiklerini, yönetimde dürüstlük ve adaletin esas olacağını ve insani bir anlayışı hâkim kılacaklarının teminatını verdiklerini ifade etmektedir (Calban, Temmuz 1993: 45).

Calban, uyguladıkları yeni yönetim tarzıyla belediye hizmetlerinde hiçbir ayrımcılığa yer vermediklerini ifade etmektedir. Belediye ile vatandaş arasında aracılık yaparak siyasi ya da ekonomik rant elde eden bütün kanalları engellediklerini ve vatandaşın belediye hizmetlerinden aracısız bir şekilde yararlanacağı bir yönetimi inşa ettiklerini söylemektedir. Halkla belediye yönetimi arasında aracılık rolü oynamaya çalışan kim olursa olsun yüz vermediklerini, çünkü vatandaşa aracısız bir yönetim vaat ettiklerini, kendilerine vatandaşın kolaylıkla ulaşabileceğinin teminatını verdiklerini belirtmektedir. Calban, buldukları her fırsatı vatandaşla beraber olmak için değerlendirmeye çalıştıklarını, çarşıda, pazarda, camide, iş yerlerinde, “hatta bazen hiç haberleri yokken

gecenin bir vakti kapılarını çalarak evlerinde” vatandaşı ziyaret ettiklerini söylemektedir (Calban, Temmuz 1993: 46).

RP’li başkan adayları vatandaşa “ Başkan değil, kardeş seçin” diyorlardı (Calban, Temmuz 1993: 46). Bırakın belediye başkanı ile görüşmeyi belediyelerde aracısız iş gördüremeyen, talep ve ihtiyaçları için çözüm mercii bulmakta zorlanan vatandaş için “başkan değil kardeş seçin” çağrısı büyük bir şaşkınlık ve ilgi uyandırmıştı.

Halkın belediyelerden şikâyetçi olduğu en önemli konulardan birisi de rüşvet meselesiydi. RP’li belediye başkanları seçilmeden önce vatandaşa “rüşvetin kökünü kazıyacıklarına” dair çok güçlü bir teminat vermişlerdi (Calban, Temmuz 1993: 42). Vatandaşa da RP’lilerin bu vaatlerini yerine getireceklerine dair genel bir kanaat oluşmuştu. RP’li başkanlar da göreve başlar başlamaz belediyelerin en görünür yerlerine “ Rüşvet alan da veren de melundur.” Hadisini yazdırdılar (Erbakan, 1993b: 103). Belediyelerde rüşvetsiz iş göremeyen vatandaş için dini referanslarla temellendirilen rüşvet karşıtlığı bu yeni yönetim zihniyetinin bir başka göstergesi olarak karşılandı.

Belediye başkanlarından birinin aşağıdaki sözleri bu yeni zihniyetin kodlarını özetler niteliktedir.

“Sakin hiç kimseye işinizi gördürmek için rüşvet teklif etmeyiniz. Çünkü rüşvet alanda verende lanetlenmiştir. Haklı olduğunuz tüm işlerinizde beni yanınızda bulacaksınız. Ama haksız olduğunuz işler için sakın yanıma gelmeyiniz. Hiç kimsenin -bana yakınlık derecesi ne olursa olsun-haksız işini görmem, gördürmem. Sakin şu ya da bu partiden şu veya bu kişiyi aracı yaparsam işimi gördürürüm diye düşünmeyin. Siyaset simsarlarına gerek yok, ayrımsız ve aracısız bir yönetim sözü verdim ben.” (Metiner, Temmuz 1993: 47).

Tuzla Belediye Başkanı İdris Güllüce günün yarısını mahallelerde halkın içinde geçirdiğini söylüyor; “İsteyen çok rahat bir şekilde bize ulaşabiliyor. Halkın bize ulaşmasına engel koymadık. Günde 100-150 kişi odama girip görüşüyor. Vatandaşın iftarına gideriz, düğününe gideriz. Türkiye’de seçenle seçilen arasında kopukluklar oluşturulmuştur. Biz seçenle seçilen arasındaki kopukluğu ortadan kaldırarak şeffaf bir yönetim ortaya koyuyoruz.” diyordu (Güllüce, Temmuz 1993: 53).

1994’te Pendik Belediye Başkanı seçilen RP’li Erol Kaya seçim çalışmalarında, seçildiğinde uyacağı ve belediyenin bütününe hâkim kılacağı dört temel ilke ilan etmiştir. Bu ilkeler, yönetimle vatandaş ilişkisinde köklü bir siyasal anlayış değişikliğine işaret etmektedir. Kaya’nın ilan ettiği ilkelerin ilki “adalet” ilkesidir. “Paran veya adamın varsa istediğini yapabilirsin anlayışı yıkılacak, haklının hakkını aldığı, haksızın belediyeyi karşısında bulduğu bir anlayışla çalışılacaktır.” İkinci ilke, “halkın vergilerinin yine halka hizmet için kullanılacağı, israf ve çarçur edilmeyeceği” ilkesidir. Üçüncü ilke ise “halka rağmen halk için diktatöryası yıkılacak halkın istediği gibi, halkla beraber, halk için anlayışı hâkim kılınacaktır.” Kaya’nın ilan ettiği dördüncü ilke de; “düşüncesi, inancı, siyasi görüşü ne olursa olsun belde insanına farklı muamele yapılmayacaktır.” (Şentürk & Kocaman, 2016: 50).

Bütün bu ifadeler RP’li başkanların siyaset anlayışlarının merkezine halkı yerleştirdiklerinin önemli göstergeleridir. Bu söylemler seçimde kendisinin değerli ve önemli olduğuna dair güçlü bir duygu üretmiş, vatandaşın siyasetin asıl öznesi olduğu düşüncesini güçlendirmiştir.

RP’li başkanlar bunların yanı sıra halkın ekonomik sorunlarını hafifletebilmek için sosyal yardım çalışmaları başlatmış, kendilerinden önceki sosyal demokrat belediyelerin yapamadığı bir sosyal belediyecilik örneği ortaya koymuşlardır. Şehrin varoşlarında yaşayan dar gelirli vatandaşlara varlıklı partililerden topladıkları yardımları kadın kolları aracılığıyla dağıtmışlardır. Kış aylarında yakacak, Ramazan aylarında yiyecek ve giyecek yardımları, iftar ve sahur destekleri, aşevleri ve diğer sosyal yardımlar adeta bir seferberlik görüntüsü taşımıştır. Alışılmış belediyecilik uygulamalarının aksine hizmetleri en az oy aldıkları mahallelerden başlatmışlardır (Güllüce, Temmuz 1993: 53).

RP’li başkanlar adalet, dürüstlük, insanca ve kardeşçe bir yönetim, halkın seçtiklerini denetlediği bir yönetim, ayrımsız, aracısız, güler yüzlü belediye sloganlarıyla iş başına gelmiş ve bu sloganların uygulamaya yansıtılacağı mekanizmalar kurarak daha halka dayalı bir yönetim anlayışını hâkim kılmışlardır. RP’nin belediye kazandığı yerler halkın yoksul kesimlerinin yaşadığı şehrin varoşlarıydı. Dışlandığını, ekonomik bölüşümden yeterince pay alamadığını, ikinci sınıf yurttaş muamelesine tabi tutulduğunu düşünen bu dezavantajlı kesimler, yönetime ortak olmanın, seçtiklerini denetlemenin, belediye başkanının makamına aracısız bir şekilde girebilmenin, itibar

görmeyen, adam yerine konulmanın, hesaba katılmanın hazzını tatmaya başlamışlardı. Bütün bu slogan ve uygulamalar kendisini dezavantajlı gören bu kesimler için adeta yeni bir dünya vaadi gibiydi.

Söylem ve Vaatten Uygulamaya: Halkın Yönetim Ve Denetimi İçin Yeni Mekanizmalar

RP'li belediyeler bütün bu siyasal vaatleri somut uygulamalara dönüştürmüştür. Kazandıkları belediyelerde uygulamaya koydukları “Halk Meclisleri”, “Beyaz Masa”, “Halk Saatleri” ve “Sosyal Belediyecilik” uygulamaları da bu hedeflerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Halk Meclislerinin Kaynağı Olarak SE-DE (Seçtiklerini Denetle) Projesi

RP'li belediyelerde Halk Meclisi uygulamalarının fıkırsel dayanağını RP Genel Başkan Yardımcısı Bahri Zengin'in 1989'da İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı iken duyurduğu Se-De (Seçtiklerini Denetle) projesi oluşturmaktadır (Baykal, 2017: 276). Se-De Projesi, halkın demokratik görevinin sadece oy vermek değil aynı zamanda oy verdiklerini denetlemek olduğunu iddia etmektedir. Se-De projesi 1992 yerel ara seçimlerinde kazanılan RP'li belediyelerde Halk Meclisleri olarak kurumsallaşmıştır (Hamdemirci & Eyüpoğlu, 2018: 1448).

Mehmet Metiner, Se-De Projesini ilk defa Bahri Zengin'in “ortaya koyduğu ve geliştirmeye çalıştığı yeni bir siyaset teorisi” olarak ifade etmektedir. Metiner'in ifadelerinde dikkat çeken husus projenin, “ilk defa”, “yeni”, “geliştirilmeye çalışılan” ve “siyaset teorisi” ifadeleriyle sunuluyor oluşudur. Bu ifadeler bir tarafla bir heyecanın dışı vurumunu göstermekte diğer yanıla İslamcı siyasal pratiğin, siyaset teorisi üretme güç ve potansiyelini taşıdığını, demokratik siyasete dair daha ileri fikirler ürettiğini iddia etmektedir (Metiner, Temmuz 1993: 45).

Bahri Zengin projesini “Yerel ve merkezi yönetim üzerine yeni bir toplumsal ve siyasal proje çalışmasının bir parçası” olarak takdim etmektedir. Bu ifadelerde projenin basit bir yerel yönetim mekanizması olmaktan ziyade hem yerel hem de merkezi yönetimde yeni bir siyasal anlayışı inşa etmek istediğini göstermektedir. Zengin, projeye ilgili yaptığı açıklamada hâkim devletçilik anlayışını eleştirmektedir. Yaşanan çöküntülerin kaynağını devletin kutsallaştırılmasına ve yönetimin gittikçe devletleştirilmesine bağlamaktadır. Ekonomiden sanata, eğitimden aile hayatına kadar her şeyi devletin belirlediğini iddia ederek devleti kutsayan bu anlayışın sorunların çözümü noktasında halkı dışladığını vurgulamaktadır. Her şeyi devlet belirlemiş insanımızdan sadece bunlara uymasını istemiştir. Bütün bu ifadeler projenin aslında hâkim devletçi anlayışa bir eleştiri içerdiğini göstermektedir. Hatta Zengin, projenin aslında bir “özgürleşme” projesi olduğunu, her türlü gelişme ve ilerlemenin özgürleşmeyle, gerilemeninse baskıyla doğru orantılı olduğunu iddia etmiştir.

“Se-De Projesi insanın ekonomik ve siyasal özgürleşmesi doğrultusunda atılan bir adımdır. Özgürleşme yolunda yerleşik devletçi geleneklerin fiilen kırılması zorunludur. Bunun için halkın yönetimde her alanda aktif rol alması, devreye sokulması gerekir. Ülkemizdeki uygulamalarda, halka seçimlerde oy vermesinin ötesinde bir hak tanınmamıştır. Oysa ülkenin sahibi halktır. Sorunlarını yaşayan, acısını duyan odur. O halde sorunlara el koyan, çözümler üreten de o olmalıdır. Halk seçerek bırakmasın, seçtiklerini denetlesin, vaatlerin takipçisi olsun, gerektiğinde yönetimi sorgulasın, hatta vaatlerini yerine getirmeyeni azledebilsin.” (Çakır, 1994: 193).

Bu ifadelerde; iktidara geldiğinde demokrasiyi kaldıracağı korku ve endişesi duyulan bir partinin, mevcut demokratik mekanizmalardan daha ileri öneriler getirdiği görülmektedir. Halkı yönetimin aktif öznesi haline getirmeyi hedefleyen bu proje bir özgürleşme projesi olarak sunulmakta ve halkın yöneticilerini sadece seçmesini değil aynı zamanda denetlemesini de içermektedir. Se-De Projesi oldukça ilgi çekici bir şekilde halka seçtiklerini “azledebilme” yetkisi de veren neredeyse bir doğrudan demokrasi önerisi olarakta savunulmuştur.

Halk Meclisleri: Doğrudan Demokrasi Arayışı mı?

Halk Meclisleri, RP'li belediyelerin en önemli uygulamalarından birisidir. Halk Meclisleri Se-De projesinin uygulama mekanizması olarak kurgulanmıştır. Mahallelerde haftada bir kez, herhangi bir kahvehane, düğün salonu ya da mahalle meydanında toplanılıyordu. Mahalleliye önceden davetler ve duyurular yapılıyordu. Halk Meclisi toplantısına başkanın yanı sıra belediyenin bütün bürokratları katılıyor, toplantıda başkan, faaliyetlerini, planlarını anlatıyor, söz verdiği halde yapamadıkları varsa vatandaşa yapamama gerekçelerini izah ediyordu.

Halka söz vererek şikâyetlerini, taleplerini ve sorunlarını dinliyordu. Toplantıda iletilen talep, şikâyet ve sorunlar belediye yöneticileri tarafından orada cevaplandırılıyor, çözümü için vatandaşla randevulaşarak vatandaşın herhangi bir aracıya ihtiyacı kalmadan belediye ile ihtiyaç, talep ve sorunlarını çözebileceği bir muhataplık sağlanıyordu. Aynı mahallede yapılan bir sonraki toplantıda da bir önceki toplantıda verilen sözlerin yerine getirilip getirilmediği denetleniyordu (Çakır, 1994: 179).

Zengin'e göre Halk Meclisleri sadece halkın bilgilendirildiği toplantılar olarak kurgulanmamıştır. Amaç halkın bilgilendirilmesi olsaydı bunun için çok farklı iletişim araçlarından yararlanılabildi. Oysaki Halk Meclislerinin asıl amacı "halkın kendi sorunlarına sahip çıkması, yönetimi denetlemesi, sorgulaması ve bütün bunların ötesinde ülkenin gerçek sahibi olduğunun farkına varmasıdır" (Çakır, 1994: 193).

Kâğıthane Belediye Başkanı Arif Calban, Halk Meclislerinin asıl amacının halka seçtiklerini denetleyecek bir imkân vermek, bu hakkını kullanmasına uygun bir ortam hazırlamak olduğunu söylüyordu. Bu projenin dayanağı olarak Hz. Ömer'in halifeliği döneminde, sahabenin Hz. Ömer'i sorgulamasını örnek gösteriyor, halktan bu anlayışla kendilerini denetlemelerini istiyordu:

"Seçtiklerinizi denetleme hakkınız vardır diyorum. Bu hakkı ben size vermiyorum. Bu hak zaten sizin hakkınız. Allah tarafından bahşedilen bir hakkınızdan bahsediyorum. Ben sadece size hakkınızı kullanmanız için uygun zemin hazırlıyorum... Halk, sadece oy deposu değildir. Siz sadece seçmekle yükümlü değilsiniz. Seçtiklerinizi denetlemekle de, onlardan hesap sormakla da yükümlüsünüz. Asıl olan sizlersiniz. Çünkü seçtikleriniz sizin vekillerinizdir. Sizin hizmetkârınızdır. Ben sizin başkanınız değil kardeşinizim. Her biriniz aynı zamanda bu belediyenin başkanısınız...." (Metiner, Temmuz 1993: 46).

Halk Meclisine RP'li olmayan vatandaşların da katılmasını olanaklı hale getirmek için parti kimliği sokulmuyordu. Halk Meclisleri esas olarak halkın seçtiklerini denetlemesini temin etmek için kurgulanmış olsa da halkın sorun ve taleplerinin konuşulduğu, çözüme kavuşturulduğu bir meclis niteliği taşıyordu. Vatandaşlar söz alıyor, varsa herhangi bir yönetici ya da uygulama ile ilgili şikâyetleri gündeme getiriyor, yerinde çözüm aranıyordu. Bunun yanı sıra belediye yöneticileri için de yer yer öğretici bir işlev görüyordu. Toplantıda kararlaştırılan hususlar gerçekleştirilmediği takdirde vatandaşın bir sonraki Halk Meclisinde hesap sormasına fırsat doğmuş oluyordu (Baykal, 2017:277). Necmettin Erbakan, RP'li belediyelerin Halk Meclislerini halkla beraber olmak ve temel kararları halkla beraber almak için kurduklarını söylemişti. Erbakan'a göre "RP'li belediyeler halka hizmet için attığı her adımı Halk Meclisinde konuşuyordu." Erbakan, Kâğıthane Belediye'sini örnek göstererek "RP'li belediyenin bütün kararlarını Halk Meclisi ile aldığı için" halkın büyük sevgisini kazandığını belirtmişti (Erbakan, 1993b: 103-105).

RP'nin "açıklık" ve "şeffaflık" vaatleri en somut ifadesini de Halk Meclislerinde bulmuş, partinin en iddialı vaatlerinden biri olan "rüşvetin kökünü kazımak" için de elverişli ve kaçınılmaz bir politika olarak ortaya çıkmıştır (Arpacı, 2013: 896).

Halk Meclislerinin idealize edilen demokratik değerine rağmen pratikte Halk Meclislerine yüklenen misyon her zaman istenildiği gibi gerçekleşmemiştir. İdris Güllüce her ne kadar bu meclislerde halkın kalkıp kendilerine sorular yönelttiğini, eleştirdiğini, ihtiyaçlarını dile getirdiklerini, takdir ettikleri yönleri için teşvik ettiklerini böylelikle halkın kendilerini sorgulayıp, denetleyip yönlendirdiğini söylemiş olsa da hala vatandaşın demokratik denetim görevinin yeterince farkında olmadıklarını vurgulamıştır. Halkın bu toplantılarda daha çok küçük ve bireysel çıkarlarını ve taleplerini belirttiğinden, bu toplantıları bunun zemini olarak gördüğünden yakınmıştır. Güllüce'ye göre halk, henüz bu meclislerin belediyelerin yargılandıkları bir zemin olduğunu kavrayabilmiş değildir (Güllüce, Temmuz 1993: 53).

Halk Meclisleri farklı açılardan tartışılmıştır. Halk Meclisleri, siyaseti halkın denetimine açması bakımından bir doğrudan demokrasi uygulamasının örneği olarak değerlendirilmiştir (Gülalp, 2002: 101). Temsili demokrasilerin krizini aşmak bakımından bir model önerisi olarak görenler de olmuştur (Baykal, 2017: 277).

Mehmet Metiner, Halk Meclislerinin halkın doğrudan yönetime katılmasına ve seçtiklerini denetlemesine imkân vermesi bakımından "çok önemli bir siyasal dönüşüme kaynaklık" edebileceğini ileri sürmüştür. Hatta bu uygulamanın siyasal bir "zihniyet devrimi"ne kapı aralayacağını iddia etmiştir. Metiner'e göre bu uygulamalar,

“elitist ve jakoben” siyaset teorilerini altüst edecek nitelikte yeni bir siyaset teorisinin hayata geçirilişinin ifadesiydi (1993: 47). Hakan Yavuz, Halk Meclislerinin vatandaşla kent yönetimi arasında bir bağ kurduğunu, belediyelerin siyasi yeniden yapılandırılmalarına halkın katılımını sağlayarak kentte bir uzlaşma kurumu yarattığını söylemiştir (2011: 84).

RP'nin Halk Meclisleri uygulaması ve yerel seçim söylemleri Sosyal Demokrat Partilerin siyasal dilinin İslamcı bir dile uyarlanması olarak da görülmüştür (Hamdemirci & Eyüpoğlu, 2018: 1448). Halk Meclisleri uygulamasının ürettiği sol çağrışımlar nedeniyle bazı RP'li belediye başkanlarına “Yeşil Komünist” yaftası bile yapıştırılmıştır (Doğan, 2016: 41). Öte yandan Halk Meclisleri iddia edildiği gibi bir kendi kendini yönetme uygulaması olmaktan çok halkla ilişkiler faaliyeti olarak değerlendirilmiş bu bakımdan RP'lilerce fazla abartılı anlamların yüklendiği iddia edilmiştir. Bu toplantılar belediye faaliyetlerinin tanıtımının planlandığı propaganda zeminleri olarak değerlendirilmiş, toplantıda vatandaşlarla yöneticiler arasındaki hiyerarşi bu mekanizmaların demokratik katılıma imkân vermekten uzak olduğunun göstergesi olarak vurgulanmıştır. Halk Meclisleri, yapısal olarak yukarıdan aşağıya işleyen, RP'nin kitle seferberliği için örgütlenme işlevi gören dolayısıyla demokratik olmayan yapılar olarak da eleştirilmiştir (Gülalp, 2002: 101).

Öte yandan RP'nin demokrasiye dönük kuşkulu yaklaşımları ve yer yer bazı aktörlerinin demokrasiyi araç olarak değerlendiren (Özbudun & Hale, 2010: 40) açıklamaları nedeniyle demokratik çağrışımlar içeren uygulamaları da inandırıcılıktan uzak görülmüştür (Sarıbay, 1994: 214) Bu nedenle Halk Meclislerinin bir demokratik mekanizma olmaktan çok hakla ilişkiler faaliyeti olduğu ileri sürülmüştür. RP'nin parti içi demokrasiye kapalı örgüt kültüründen hareketle Halk Meclislerinin demokratik içeriğinin imkansızlığını vurgulayanlar olmuştur. Her ne kadar Halk Meclisleri demokrasinin katılım kanallarını güçlendirecek bir zemin olsa da RP bu zemini kendine yönelecek eleştirilerin bertaraf edilmesinin kanalı olarak kullanmakla eleştirilmiştir (Çakır, Mart 1994: 20). Halk Meclislerinin herkesin katılımına açık olduğu iddia edilmişse de partili olmayanların ve kadınların daha az katılımına açık olduğu da iddia edilmiştir (White, 2002: 275)

Bütün bunlarla birlikte Halk Meclisi uygulaması halkın yerel kararlara katılımı açısından yenilikçi, dönüştürücü, yapılandırıcı bir işlev görmüştür. Belediyecilikte yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Sol söylemlere benzerliği, doğrudan demokrasiyi çağrıştırması, yeni bir siyasal katılım kanalı olması bakımından farklı kesimlerce tartışılmıştır. RP'nin toplumla, toplumun farklı kesimleriyle aracısız ilişki kurmasına ve daha geniş bir seçmen kitlesine ulaşmasına katkı sağlamıştır. Halk Meclisleri eliyle vatandaş belediye kararlarına katılma imkânı elde ederken belediye yöneticilerinin de denetlenmesi sağlanmıştır. Halk Meclisleri seçilmişlerin kendilerini seçenlere doğrudan hesap verdikleri bir uygulama olması bakımından seçenle seçilen ilişkisinin eşit bir düzleme taşınmasına katkı sağlamıştır.

Beyaz Masa: Daha Az Bürokrasi, Daha Hızlı Hizmet ve Daha Fazla Halk Denetimi

RP'li belediyelerin bir diğer belediyecilik uygulaması “Beyaz Masa”dır. Beyaz Masa uygulaması ilk defa 1994'te Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmesi ile birlikte oluşturulmuştur. Beyaz Masa uygulaması vatandaşın belediye ile ilgili iş ve işlemlerinde vatandaş ile belediye arasında ortak bir iletişim zemini kurarak vatandaşın talep, istek ve şikayetlerini herhangi bir bürokratik engele takılmaksızın hızlı bir şekilde çözmeye yarayan vatandaş odaklı bir birim olarak yapılandırılmıştır. Bu uygulamayla vatandaşın telefonla, online ya da yüz yüze yaptığı başvurular hızlıca ilgili birimlere aktarılarak çözümü sağlanmış, böylelikle de vatandaş ile belediye arasında geçmiş dönemlerde yaşanan ve vatandaş bezdiren bürokratik hantallığın engellenmesi amaçlanmıştır (Yıldırım & Yıldırım, 2018: 59).

RP yerel seçimlerde vatandaşa aracısız bir şekilde belediye ile ilişki kurabileceğini, sorunlarının çözümü için herhangi bir aracıya, sımara ya da torpile ihtiyaç duymayacağını vaat etmişti. Beyaz Masa uygulaması bu vaadin bir sonucu olarak bürokratik süreçleri hızlandırmak, vatandaşın karşılaştığı sorunlarda herhangi bir tanıdığı ihtiyaç duymadan sorununu çözdürebilmesini temin etmek için kurulmuştur. Belediyenin işleyişi, hizmetlerin yürütülmesi ve sorunların çözülmesi için harcanan zamanı kısaltıp bir taraftan belediye hizmetlerinde verimliliği sağlarken öbür taraftan vatandaşın memnun etmek Beyaz Masanın hedeflerinden birisi olmuştur. Vatandaşın belediyede göreceği işlerle ilgili araçların ortadan kaldırılması, belediye ile halk kaynaşmasının sağlanması, her türlü kayırmacılıktan uzak olarak işlerin çözülebilmesi, rüşvetin önlenmesi Beyaz Masada oluşturulan veriler ışığında kurum içi denetimlerin sağlanması Beyaz Masanın önemli çıktılarından olmuştur. Ama burada da asıl

hedef halkı yönetimin paydaşı haline getirmek, halkın belediye faaliyetleri üzerindeki denetimini artırmak, böylelikle halka dayalı bir yönetim inşa etmek olmuştur. Elbetteki hedef daha demokratik bir yönetim olunca şeffaflık, saydamlık ve açık olmak da zorunlu hale gelmiştir (Sezgin & Özbay, 2016: 203-204).

Erdoğan'a göre Beyaz Masa yerel yönetimlerin halkla kucaklaşması ve halkın yönetim üzerinde daha etkin rol alması düşüncesinden hareketle kurulmuştur. Belediye hizmetleri vatandaşa gecikmeksizin, zamanında götürülmeli ve herkes belediye yönetimi üzerinde söz ve karar sahibi olabilmelidir. Bunun için de bütün süreçler açık ve şeffaf bir şekilde yürütülmelidir (Gerger, 1996: 33).

Beyaz Masa uygulaması için belediyede özel bir birim oluşturulmuştur. Belediyeye gelen vatandaş karşılayacak ve ağırlayacak eğitilmiş ekipler, bilgisayarla desteklenmiş özel bir sistem ve vatandaşın işlemlerinin yürütüldüğü esnada konfor ve rahatını sağlayacak ikramlar, Beyaz Masada bulunduğu sürece okuyabilecek gazete, bülten ve benzeri dokümanlar ya da bazı belediyelerde resim sergileri sistemin parçalarını oluşturmaktadır (Şentürk & Kocaman, 2016: 80). Erdoğan Beyaz Masanın işleyişini de şu ifadelerle anlatmaktadır.

“Diyelim ki Beyaz Masaya geliş nedeniniz yalnızca herhangi bir konuda bilgi almak. Anında bilgi alabileceksiniz... Diyelim ki ruhsat almak istiyorsunuz, ne yapacağınızı bilmeden masa masa, kapı kapı dolaşmanıza gerek kalmayacak. Artık Beyaz Masa görevlileri hangi evraklarla nereye başvuracağınızı size bildirecekler veya eğer isterseniz sizin adınıza ruhsat başvurusu yapıp işleminizi takip edecekler... Ya da bir şikayet başvurusuyla diyelim ki sokağınızdaki kanal tıkanıklığını bildirmek için geldiniz, Beyaz Masaya şikayet başvurunuz özel olarak hazırlanan bilgisayar programına adınız, soyadınız, telefonunuz, adresiniz ve şikayetinizin konusuyla birlikte kaydedilecek, görevliler sizden aldıkları bilgiler doğrultusunda gerekli birimlerle ki bu durumda İSKİ ile görüşüp durumu ilettikten sonra sorunu çözümlenip sonucu size bildirecekler. Diyelim ki Beyaz Masa kalabalık, bu durumda misafir edileceksiniz. Ayrıca size bir de anket formu verilecek, bu formda hangi birimle muhatap olduğunuz görevlinin kim olduğu, size iyi hizmet verilip verilmediği gibi sorular yer alacak.” (Gerger, 1996: 38-39).

Görüldüğü gibi Beyaz Masa uygulaması da odağına halkı ve vatandaş memnuniyetini almıştır. Bu uygulamayla bir taraftan belediye ile vatandaş arasındaki ilişkiler aracısız hale getirilmekte, öbür taraftan belediye çalışanları ve hizmetleri vatandaşın denetimine açılmaktadır. Tabii bu uygulamalar vatandaşların RP'ni ve kadrolarını yakından tanımalarına, varsa öncesinde oluşmuş ön yargı ve kanaatleri bizatihi müşahede ederek yeniden oluşturmalarına, RP'li kadroların da vatandaşla birebir diyalog kurarak kendileri gibi düşünmeyen ve yaşamayan farklı kesimlerle etkileşim içine girmelerine yol açmıştır. Her halükârda sistem halkın denetimini artırmış, yönetime katılımını güçlendirmiş ve halkı siyasetin daha fazla öznesi haline getirmiştir.

Halk Saati Uygulaması: Aracısız Yönetim Arayışı

Vatandaşla belediye arasındaki duvarların yıkıldığı, vatandaşın belediye başkanına aracısız ve çok rahat bir şekilde ulaşabildiği bir diğer uygulama da yine ilk defa RP'li belediyelerde başlamış olan “Halk Saati, Halk Günü” uygulamasıdır (Beki, 2009:143). RP'li belediye başkanları belediyede oldukları zamanlarda halkın görüşme taleplerini reddetmemişler, hemen herkesle görüşmeye çalışmışlardır. Makamlarında oturmamış, günün yarısını halkın arasında gezerek geçirmiş ve halkın başkana ulaşmasına herhangi bir engel koymamışlardır. İdris Güllüce günde 100-150 kişinin odasına girip görüştüğünü ifade etmiştir (Güllüce, Temmuz 1993: 52).

RP'li başkanlar günün önemli bir kısmını vatandaşın içerisinde geçirmelerine rağmen kendilerini bulamayan, görüşemeyen vatandaşların görüşme taleplerini de karşılayabilmek için günü ve saati önceden belirlenmiş ve vatandaşa duyuruları yapılmış Halk Saati adı verilen uygulamayı başlatmışlardır. Bu uygulama ile vatandaş belirtilen saatler içerisinde randevusuz, aracısız bir şekilde başkanın odasına girebilmiş, her türlü şikâyet, talep ve önerilerini doğrudan başkana sunabilmiştir. (Şentürk & Kocaman, 2016: 82) Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Halil Ürün, Cuma günlerini halkıyla görüşmeye ayırdığını ve “Halk Günü” ismini verdikleri bugünde halkın hiçbir referans kullanmadan kendisi ile yüz yüze görüşebildiğini söylemektedir.

Ürün'e göre;

“İnsanımız doğuştan özgür ve eşit yaratılmıştır. İnsanca muamele yapma ve tüm halkımıza hizmet eşitliği tanıma hakkı bizim için inanç biçimidir. Allah'a ve halkına hesap vermeyi görev bilen bir

belediyeden daha şeffaf bir yapı olabilir mi? Bizim belediye yönetimine gelmemizde ilk uygulamaya koyduğumuz yenilik “Serbest Kürsü” anlayışıdır. Halkımız serbest kürsü konuşmalarıyla bizleri denetlemiştir. Tüm daire başkanlarının da hazır bulunduğu toplantılarda halkımız isteklerini ve tenkitlerini özgürce söylemişlerdir.”

Bu ifadeler de Halk Saati uygulamasının arka planındaki düşüncenin Halk Meclislerindeki düşünce ile aynı olduğunu göstermektedir.

Şükrü Karatepe de sivil toplum ve açık sistem düşüncesinin Adil Düzen belediyeçilik anlayışının bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır. Karatepe’ye göre mevcut sistem, halkı dışlamakta, vatandaş devlet kapısında mağdur edilmektedir. Vatandaşın belediye başkanına ulaşması, derdini anlatması kolaylaştırılmalıdır. Karatepe bu düşüncelerden hareketle göreve geldiğinin ilk haftasında başkanlık girişindeki duvarlardan birisini yıktırıldığını söylemektedir (Karatepe, 1995: 46). Diyarbakır Belediye Başkanı Ahmet Bilgin de şeffaflık ilkesini prensip edindiklerini, bu amaçla da haftanın bir gününü Halk Günü ilan ettiklerini, bahsi geçen günü tamamen halkın dilek ve şikâyetlerini almaya ayırdığını vurgulamaktadır (Gerger, 1996: 197).

RP’li başkanların halkla birebir ilişki kurduğu bu uygulama her zaman vatandaşın sorunlarının çözüldüğü bir sonuç doğurmuyordu. Ancak vatandaşa gösterilen ilgi tek başına pozitif bir kamuoyu oluşması için neredeyse yetiyordu. Bu uygulama, popülist siyaset üslubunun tezahürü olarak değerlendirilmiştir. Burada bir imaj yaratılmaya çalışıldığı, dolayısıyla popülizm ve paternalizm izlenimini oluşturduğu ifade edilmiştir (White, 2002: 270)

Bütün bu ifadelerden çıkan sonuç halk günü uygulamasının amacının da halkın yönetime katılımı, denetimi, hizmetlerin verimliliği ve halkla belediye arasındaki bürokratik engellerin kaldırılması olduğudur. Diğer yandan belediye bürokratlarının ve çalışanlarının denetimine imkân vermiş belediye başkanları ile halk arasında aracısız bir diyalogun kurulmasını sağlamıştır.

RP’li Belediyeler: “Kimsesizlerin Kimsesi”

RP’li başkanlar, belediyeleri devraldıktan hemen sonra çok yoğun bir sosyal yardım faaliyetine başlamışlardır. Seçimlerde “kimsesizlerin kimsesi” olma söylemi ile halkın karşısına çıkan RP’li belediye başkanları fakir fukaraya yardım için bizzat koşturuyor, özellikle Ramazan aylarında fakir fukaranın iftar sofralarına misafir olmayı tercih ediyorlardı (Şentürk & Kocaman, 2016: 100). Engellileri, yoksulları, kimsesizleri gözetken bir belediyeçilik faaliyeti yürütülmeye başlanmıştı. RP’li belediyeler; sayısız aileye gıda, yakacak ve nakit yardımı organize etmiş, daha önce örneği görülmemiş bir uygulama olarak “iftar çadırları” kurmuş, Ramazan’da her gün binlerce vatandaşa iftar yemeği ikram etmişlerdir (Hamdemirci & Eyüpoğlu, 2018: 1447).

İftar çadırları sadece iftar vakti evine ulaşamamış olan vatandaşların iftar açmasını sağlamıyor aynı zamanda iftar sonrası sergilenen etkinlikler, çocuk eğlenceleri ile muhafazakar bir insanın aracı olarak kullanılıyordu (White, 2002: 292) Şehirlerin en görünür merkezlerine kurulan iftar çadırları bir İslami kimlik dayatması olarak eleştirilmiş, muhafazakar siyasetin toplumsal alana müdahalesinin örnekleri olarak görülmüştür. Vatandaşların karnını doyurabilmek için çadıra girmelerini de “sadaka sistemi”nin ikamesi olarak görenler de olmuştur (Bianet, Erişim: 10.04.2023)

Pendik Belediye Başkanı Erol Kaya, Sosyal Belediyeçiliğin amacı olarak kendini dışlanmış hissedenlerin şehirle bütünleşmesini sağlamayı, işsiz ve kimsesizlere yapılan yardımlarla sosyal dayanışma ve entegrasyonu tesis etmeyi, zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mefhumunu güçlendirmeyi sıralamıştır. Bu amaca örnek olarak da Pendik Belediye’sinin yaptığı çalışmaları göstermiştir.

“Pendik Belediyesi bu kapsamda birçok çalışmayı gerçekleştirmiştir. Örneğin her gün 1500 kişinin sıcak yemek aldığı aş evinin yanı sıra kuru erzak, yakacak, giyim, kırtasiye yardımları, burslar gibi yardım faaliyetleri yapılmaktadır. Bu faaliyetler sadece belediye imkânları ile gerçekleştirilmemekte, hayır sahibi vatandaş ve kuruluşların yardımları da organize edilmektedir. İnsanların meslek sahibi olarak kalifiye işgücünün oluşturulması ve böylece iş bulma imkânının artırılması amacıyla meslek edindirme kursları bugün de genişletilerek devam etmektedir.” (Kaya, 2017: 192).

RP'li belediyelerin 1994-2004 yılları arasında yaptığı sosyal yardımlarla ilgili kayda değer veri elde edilememiştir. Bu nedenle elde yeterince veri olmayışı bu dönemin sosyal belediyecilik anlayışını daha kapsamlı yorumlama imkanı vermemektedir. Ancak Ümraniye belediyesi özelinde yapılan bir çalışma yeteri kadar açık ve net bilgilere ulaşılammış olsa da bazı veriler ışığında bir analiz yapmayı denemiştir. Bunlardan sadece birkaç örnek bile açıklayıcı ipuçları verebilir. Örneğin 1994-2004 yılları arasında Ümraniye'de 13.000 aileye erzak yardımı, 2.500 aileye yakacak yardımı yapılmış, 10.000 yoksul aile çocuğu ücretsiz sünnet ettirilmiştir. Bunların yanı sıra nakdi yardım, sıcak yemek yardımı, giysi yardımı, sağlık yardımları, engelli ve hastaların ihtiyaçlarına dönük yardımlar, eğitim yardımı, kırtasiye yardımı, asker maaşı yardımı gibi pek çok değişik alanda yardımlar organize edilmiştir (Beki, 2009: 95-108).

Sosyal Belediyecilik uygulaması RP belediyeciliğinin yerel yönetimlerde inşa ettiği değişimin bir başka mekanizması olmuştur. (Arpacı, 2013: 896). Ruşen Çakır, İstanbul'daki RP'li belediyelerin yaptıkları sosyal yardım çalışmalarını "hayır kurumu" çalışmalarına benzetmiştir (1994: 185).

Tuzla Belediye Başkanı İdris Güllüce, Ramazan ayında halka 63 ton erzak yardımında bulunduğunu söylemektedir. Gelir dağılımı dengesizliğinin zirvede olduğu bir bölgede belediye başkanlığı yapan İdris Güllüce "bir yanda 50 milyarlık villalar varken öte yanda altı yedi metrekairelik bir odaya sıkışan ailelerin yaşadığı yerlerde" bu tür yardımları yaptıklarını anlatıyor (Güllüce, Temmuz 1993: 53). Belediye başkanları bu yardımların sadece belediye imkânlarıyla değil çevrelerindeki zenginleri de organize ederek gerçekleştirdiklerini söylemektedir.

RP'li Belediyeler, sosyal yardımlar aracılığıyla toplumdaki gelir dağılımı dengesizliğinin sonuçlarını en acımasız yaşayan kesimlere doğrudan, dolaysız ulaştırmışlardır. Aynı zamanda hayırsever partilileri seferber etmişler, organize ettikleri yardımları RP kadın kolları mensupları aracılığıyla yoksul kesimlere ulaştırmışlar, böylelikle önemli bir parti mobilizasyonu da sağlamışlardır (Erder & İncioğlu, 2008:13).

RP'nin sosyal belediyecilik anlayışı bilinçli ve sistematik bir yaklaşım olmamakla eleştirilmiştir. RP'li belediyelerin yaptığı yardımlar daha çok İslamcı kadroların taban arayışının sonucu olarak da değerlendirilmiştir. Yapılan sosyal yardımlar, sosyal belediyecilik anlayışının ipuçları olarak değerlendirilmişse de seçmen kazanma stratejisinin bir parçası olarakta görülmüştür. Öte yandan RP'li belediyelerin sosyal belediyecilik alanında yaptığı özellikle gıda, yiyecek, yakacak vb yardımlar "sadaka belediyeciliği" olarak tanımlanmış, bu yardımlar aracılığıyla RP oy avcılığı yapmakla suçlanmıştır. Yardım vermeye dayalı sosyal politikaların kalıcı fakirliğe yol açtığı belirtilmiştir (Hamdemirci, 2019: 150). Diğer partiler bütün bu sosyal yardımları seçim propagandası ve geçici göz boyama olarak eleştirmişlerdir. Ancak bu eleştirilere rağmen RP'li belediyelerin sosyal yardım çalışmalarının gelişerek sürmesi diğer siyasi partileri ve STK'ları da "yoksullukla mücadele" ve "sosyal politikaları" gündemlerine almaya zorlamıştır (Erder & İncioğlu, 2008: 12-14). Bu eleştirilere rağmen RP'li belediyeler adeta "sosyal yardım ve dayanışma örgütü" olarak çalışmıştır

RP'den Sonra: Süreklilik ve Değişim

RP'nden sonra kurulan Fazilet Partisi'nin (FP) belediyecilik anlayışını analiz etmeye yetecek kadar veri bulunmamaktadır. FP'nin 18 Nisan 1999 Seçim Beyannamesi'nde belediyelerdeki israf ve yolsuzluğa dikkat çekilmiştir. Yerel demokrasinin güçlendirilmesi, halkın yerel yönetimlerin kararlarına katılabilmesi ve denetleyebilmesi için tüm katılım kanallarının açık olması, bunun da yasal güvenceye alınması savunulmuştur. Belediye meclislerine sivil toplum kuruluşlarının katılımının yasal olarak sağlanması önerilmiştir. Halk toplantıları, mahalle, köy ve kent meclisleri gibi aktif yurttaş girişimlerinin siyasal yaşam içine yasal yöntemlerle dahil edilmesi teklif edilmiştir (Gün Işığında Türkiye, 1999: 11-15). FP'nin önerilerinde Halk Meclisleri, Beyaz Masa, Halk Saaati gibi somut uygulama önerileri yer almamakla beraber FP'li belediyelerde bu uygulamaların sürdürüldüğü gözlemlenmiştir (Erder & İncioğlu, 2008: 15-21).

Saadet Partisi RP dönemindeki uygulamaları sahiplenmiş, "Vatandaş Meclisleri" ve "Mahalle Meclisleri" halkın yönetime katılımının araçları olarak gösterilmiştir. Muhtarların belediye meclislerinde temsil edilmesi vaad edilmiştir (Türkiye Vizyonu Seçim Beyannamesi, 2018: 147). Sosyal belediyecilik başlığı altında dezavantajlı gruplara yapılacak olan çalışmalar genişçe anlatılmıştır (Yerel Yönetimler Projeleri, 2014: 23-29). Halk Meclislerinin oluşturulması, kent konseyi, gençlik , kadınlar, spor, çocuk, kanaat önderleri, hemşehriler , emekliler, yaşlılar, engelliler meclisi oluşturulması önerilmiştir. Halkın her türlü talebini dile getirebileceği "Söz

Mahallede” projesi önerilmiş, yine kentsel sorunların hakkaniyete uygun bir şekilde çözülebilmesi için “Uzlaşma Kuralları” ihdas edilmesi teklif edilmiştir (Yerel Yönetimler Projeleri, 2014: 31-35).

Fatih Erbakan tarafında kurulan Yeniden Refah Partisi henüz herhangi bir seçime katılmadığı için belediyeçilik uygulamalarını değerlendirebileceğimiz örneklik mevcut değildir. YRP'nin parti programında da belediyeler ile ilgili kısım “Kamu Yönetimi Politikamız” başlığı altında sadece kısa bir paragraf olarak yer almıştır (Yenidenrefahpartisi, 2023).

RP'nin belediyeçilik uygulamalarının en önemli inşa edici aktörü Recep Tayyip Erdoğan olmuştur. Erdoğan'ın kurduğu AK Partide bu belediyeçilik uygulamalarının süreklilik ve değişim açısından nasıl bir yol izlediğini takip edebilmek açıklayıcı olacaktır. Beyaz Masa (Miş, Kasım 2018: 43-46) ve bazı belediyelerde Halk Günü uygulaması aralıksız devam etmiş (Beki, 2009: 143) bunun yanı sıra “365 gün iletişim merkezi”, web sitesi üzerinden “Tıkla Yaz-Tıkla Konuş” uygulaması, “Başkana Mesaj”, “e-Halk Meclisleri”, “Sosyal Medyada Halk Günü”, “Mobil Beyaz Masa” gibi farklı katılım kanalları devreye konulmuştur (Şentürk, 2016: 215-220). Pendik Belediye Başkanı Erol Kaya, Halk Meclislerinin yerine Kent Danışma Meclisleri başlattıklarını söylemiştir. “Kent danışma meclisleri belediye, merkezi idare, yerel basın ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir organizasyondur.” (Kaya, 2017: 190). AK Parti'nin 2014 Yerel Seçim Beyannamesinde de katılımcı belediyeçilik ve sosyal belediyeçilik bölümü ayrı ayrı yer almıştır. Sosyal belediyeçilik başlığı altında sosyal yardım ve hizmetlerin yanı sıra kadın, gençlik ve engelliler için de ayrı başlıklar açılmıştır (2014 Yerel Seçimleri Beyannamesi, 2014).

AK Parti iktidar olunca yasayla Kent Konseylerini kurmuştur. Kent Konseyleri ile kentin hak ve hukukunun korunması, saydamlık, hesap sorma, hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, mahalle muhtarlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla oluşması planlanmıştır. (Beki, 2009: 90) Kent Konseylerinin bünyesinde çeşitli çalışma grupları ve, çocuk, kadın, gençlik, engelliler meclisi oluşturulmuştur (Şentürk, 2016: 210). Kent Konseylerinin RP dönemindeki Halk Meclisleri ile aralarında önemli farklar vardır. Halk Meclisleri yasal statüsü olmayan bir çalışmaydı. Mahallede yaşayan her vatandaşın katılabildiği daha geniş ve sivil katılıma açık bir yapı özelliği taşımaktaydı. Mahallelinin talep ve şikayetlerinin konuşulduğu, vatandaşın seçilmişlere hesap sorduğu bir kurguyla tasarlanmıştı. Kent Konseyleri ise kanunla kurulmuş, katılımcı belediyeçiliğin önemli bir mekanizması olarak kurgulanmıştır. Ancak çerçevesi yasayla belirlenmiş yapısı sivilliğini olumsuz etkilemiştir. Halk Meclislerinin aksine Kent Konseylerinin gündemi önceden belirlenmektedir. Kent Konseylerinin alt çalışma grupları varken Halk Meclislerinin formel bir yapısı ve alt çalışma grupları yoktur. Zaman içerisinde Kent Konseylerinin işlerliği zayıflamış, belli açılardan rutin bir mekanizmaya dönüşmüştür (Çetinkaya & Korlu, 2012: 112).

Sonuç olarak RP'den sonra gelen Milli Görüş ile etkileşim halindeki siyasi partilerle RP belediyeçilik uygulamaları arasında bir devamlılık görmek mümkündür. RP'nin ardılı olan partiler de RP'nin belediyeçilik mirasına sahip çıkmışlardır. RP'nin belediyeçilik uygulamalarının temelini teşkil eden anlayış korunmakla beraber farklı uygulama biçimleri de devreye konulmuştur.

Sonuç

RP yerel yönetimlerde yeni bir siyaset dili, üslubu ve tarzı üretmiştir. Halkı daha çok merkeze alan, karar mekanizmalarına katan, halkın yönetim ve denetim imkânlarını genişleten söylem ve vaatler geliştirmiş, bu söylem ve vaatleri de başta İstanbul olmak üzere 1990'lı yılların başından itibaren kazandıkları belediyelerde somut uygulamalara dönüştürmüşlerdir. RP gerek söylem ve vaatlerinde gerekse belediyeçilik uygulamalarında ortaya koyduğu bu yeni siyaset biçimiyle halkı yönetime doğrudan katmayı, yönetimi denetlemesinin imkânlarını oluşturmayı, belediye hizmetlerinden ayrımsız ve aracsız yararlanmasını hedeflemiştir. Halk Meclisleri, Halk Saati, Beyaz Masa ve Sosyal Belediyeçilik gibi birtakım uygulamalar bu hedefleri gerçekleştirebilmenin aracı olarak kurgulanmıştır. RP'nin halkı daha çok merkeze alan bu siyasi tarzı ve belediyeçilikte ortaya koyduğu uygulamaları, RP'nin başarılarının yolunu açmış, öte yandan hem RP'nin dönüşümüne hem de Türkiye'de siyaset yapma biçimine etki etmiştir.

RP'nin 1990'lı yıllarda İstanbul'da kazandığı belediyeler daha çok Anadolu'dan İstanbul'a göç etmiş, ekonomik bölüşümden yeterince pay alamadığını düşünen, şehrin varoşlarında yaşayan, kendilerini sistemin dışına itilmiş, hatta ikinci sınıf vatandaş muamelesine maruz kalmış hisseden geniş kesimlerin yaşadığı ilçelerdi. Bu kesimlerin kentte tutunabilmek ve kimliklerini koruyabilmek için daha çok dayanışmacı geleneksel yapılara olan eğilimi ve yöneldikleri muhafazakâr değerler de hesaba katıldığında RP'nin söylem, vaat ve politikaları ilgi ile karşılanmıştır. Özellikle seçkinci ve elitist yönetim anlayışının kendisini daha çok hissettirdiği bir ortamda RP'nin halkı merkeze alan, daha adil, eşitlikçi, insan onurunu önemseyen, her türlü haksızlığa, ayrımcılığa karşı olduğunu iddia eden söylemleri önemli bir karşılık bulmuştur. Kendisini dezavantajlı gören toplumsal kesimlerin doğrudan belediye başkanıyla muhatap olmanın verdiği duygusal tatminle RP'ye olan ilgi ve bağlılığını artırmıştır. RP'li belediye başkanlarının ortaya koyduğu daha halkçı, halktan, sıradan, gösterişsiz, mütevazı belediye başkanı profili ve belediyeye hâkim kılmaya çalıştıkları yönetim anlayışı, belediyede bürokratik duvarların kaldırılması, belediye ile halkı, Başkan ile vatandaş daha da yakınlaştırmıştır.

RP'li belediyelerin “Halk Meclisleri“, Halk Saati“, “Halk Günü“, “Beyaz Masa“, “İftar Çadırları“, “Sosyal Belediyecilik” gibi uygulamaları, belediye başkanlarının makam odalarında oturmak yerine daha çok çarşıda, pazarda, camide, düğünde, cenazede sıradan bir tarzda vatandaşla birlikte olmaları halkta kendisinin siyasetin öznesi olduğuna dair bilinci geliştirmiş, sorumluluklarına sahip çıkma, yönetime katılma, yönetenleri denetleme gibi haklarının daha çok farkına varmasına yol açmıştır. Böylelikle halk geçmiş dönemlere göre siyasetin daha fazla aktif öznesi haline dönüşmüştür.

RP'nin bu uygulamaları yerel yönetim anlayışında da önemli değişikliklere yol açmıştır. Katılımcılığın daha çok önemsendiği ve güçlendiği, sivil toplumun daha fazla hesaba katıldığı ve sivil toplumla iş birliği kanallarının çeşitlendiği, toplumun dezavantajlı kesimlerine karşı bir temel sorumluluk olarak sosyal belediyecilik anlayışının yerleştiği yeni bir belediyecilik anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Belediyeciliğin klasik temel hizmet alanlarının dışında halkı ve sivil toplumu merkeze alan bu yeni yönetim anlayışı RP'li belediyelerin etkisiyle yaygınlaşmaya ve genelleşmeye başlamıştır. Daha sonraki yıllarda başka siyasi partilerin belediye başkanları da benzer uygulamaları hayata geçirmeye çalışmıştır.

RP'li belediyeler Türkiye'de siyaset yapma biçiminin dönüşümüne de etki etmiştir. Halk daha fazla hesaba katılır hale gelmiş, halkı merkeze alan politikalar daha çok güçlenmiş, halkın siyasetin aktif öznesi olduğu düşüncesi gerek halkta gerekse siyaset yapanlarda daha fazla ön plana çıkmıştır. Böylelikle RP'li belediyelerin uygulamaları siyasetin daha halka dayalı bir zemine yerleşmesinde etkili olmuştur. Özellikle Halk Meclisi uygulaması farklı kesimlerce çokça tartışılmıştır. Halk Meclisi uygulaması 1990'lı yılların demokratik ortamında oldukça eşitlikçi, katılımcı ve ileri demokratik bir uygulama olarak entelektüel kesimlerce de ciddi bir ilgiyle karşılanmış, yer yer de sosyalist halkçı söylemlerle benzerlik içeriyor olması bakımından da tartışılmıştır. Diğer taraftan RP'nin yerel yönetim vaatleri arasında yer alan yetkinin merkezden yerele daha fazla aktarılması, yerinden yönetimin güçlendirilmesi, bazı temel hizmetlerin merkezi hükümet yerine belediyeler tarafından verilmesine dönük önerileri RP'ye reformcu bir kimlik kazandırmıştır. Tüm bu söylem ve uygulamalar hem siyasetin genel anlayışını hem de belediyecilik uygulamalarını etkilemiştir.

RP'nin belediyeler aracılığıyla halkla daha birebir, aracısız, doğrudan ve yalın bir ilişki kurması hem RP'ni hem de halkta RP ile ilgili algıyı dönüştürmüştür. RP belediyeler aracılığıyla halkı, halkın farklılıklarını, çeşitliliğini, inanç ve düşüncelerini, eylemlerini doğrudan fark etmeye başlamıştır. Belediye başkanlarının ve RP'li kadroların halkla kurdukları diyalog, halkı tanımaya, halkı tanıdıkça da anlamaya, halkla karşılıklı etkileşime yol açmıştır. Böylelikle RP halkla, hayatta, halkın ve hayatın gerçekleriyle reel ve rasyonel bir karşılaşma yaşamış, bu da katı dini söylem ve politikalarını esnetmesine, daha gerçekçi bir söyleme ve uzlaşmacı politikalara yönelmesine yol açmıştır. Bu etkileşim halkta da RP ile ilgili oluşmuş algı ve ön yargıların yumuşamasına yol açmıştır. Halk RP ve kadroları ile doğrudan karşılaşma imkânı bulmuş, böylelikle RP ile ilgili oluşturulan algı ve kanaatlere karşı, aracısız karşı karşıya gelmenin oluşturduğu etkiyle RP'yi daha yakından tanımıştır. Belediyelerde ortaya konulan uygulamalar, RP ile ilgili halkta oluşmuş korkuların ve yanlış algıların düzeltilmesine de imkân vermiştir. Bu sürecin sonucu olarak RP halkı daha aracısız keşfetmiş ve hayata, hayatın gerçeklerine yaklaşmıştır. Halk da RP'ni doğrudan, aracısız bir şekilde tanıma imkânı bulmuş ve ön yargılarının bir kısmını gidermiştir. Aslında Halk Meclisleri toplumun yoksul ve yoksun kesimlerini doğrudan siyasete katarken, RP ve kadrolarını da hayata katmıştır.

RP'liler yerel iktidarla birlikte iktidarın imkânlarıyla da tanışmıştır. Belediyeler RP'li kadroların makamla, güçle, otoriteyle, prestijle tanışmalarının imkânını sağlamıştır. Elde edilen bu imkânlar RP'liler açısından yeni birtakım fırsat alanları üretmiştir. Belediyelerin ekonomik ve siyasi rant imkanları RP'liler arasında paylaşıldıkça dindar kesimin refah düzeyi artmış, gündelik yaşamda, kılık kıyafette, yeme, içme ve eğlence alışkanlıklarında da değişime yol açmıştır. Sonuç olarak yerel iktidarlar aracılığıyla hem ekonomik hem de siyasi açıdan yeni dindar seçkinlerin doğuşunun imkânları oluşmuştur.

RP'nin yerel yönetimlerdeki başarılarının bir diğer sonucu da Türk siyasetinde liderlik dönüşümüdür. RP'nin ortaya koyduğu belediyeçilik uygulamalarının tartışmasız öncüsü olarak görülen ve İstanbul belediye başkanlığı döneminde önemli bir popülerite yakalayan Recep Tayyip Erdoğan İstanbul'da ortaya konulan bu başarıların sonucu olarak Türk siyasetinde yeni, bir lider olarak doğmuştur. Recep Tayyip Erdoğan RP İstanbul il başkanı olduğu sürece partisinin içerisinde farklı bir siyaset tarzı ortaya koymuş, kadın ve gençlerin siyasete aktif katılımını önemsemiş, toplumun farklı kesimleri ile sıcak ve samimi ilişkiler kurmuş, belediye başkanlığı döneminde de il başkanlığı döneminde ipuçlarını verdiği siyaset yapma biçimini uygulamaya dökerek RP siyasetinde önemli bir dönüşüme öncülük etmiştir. Bütün bu süreç ilerleyen zamanda siyasi aktörlerin büyük oranda değişeceği yeni bir dönemi başlatmıştır. Bu açıdan RP'li belediyeler Türk siyasetinde siyasal liderlik anlamında da önemli bir değişime etki etmiştir.

RP'nin belediyelerde elde ettiği başarı halkla RP arasında önemli bir etkileşime yol açmış, bu etkileşim RP'nin, RP'nin siyaset etme biçiminin, Türkiye'de siyaset anlayışının, halkta RP ile ilgili oluşmuş hâkim anlayışın değişimine etki etmiş, yeni siyasi aktörlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. RP açısından iktidar etkileşime, etkileşim de değişim ve dönüşüme yol açmıştır.

Kaynakça

- AK Parti, (2015). *2014 Yerel Seçimleri, Seçim Beyannamesi*, AK Parti.
- Akdoğan, Y. (2000). *Siyasal İslam Refah Partisi'nin Anatomisi*, Şehir Yayınları.
- Arpacı, I. (2013) Yerel Yönetimlerde Bir Anlayış ve Yönetim Modeli olarak Milli Görüş: Refah Partisi'nden AK Parti'ye İdeoloji ve Pratik. Bulut, Y. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar* içinde (891-899). Pegem Yayınları.
- Baykal, Ö. (2017). *Türk Siyasetinde Refah Partisi Deneyimi Gelenek İdeoloji ve Politika*, (Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.
- Beki, A. (2009). *Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Ümraniye Belediyesi Örneği*, Sena Ofset.
- Bianet.<https://m.bianet.org/bianet/siyaset/116840-herkese-12-ay-ekmek-icin-iftar-cadirindan-sokaga-cikmak-gerek>. Erişim: 10.04.2023.
- Calban, A. (Temmuz 1993) Adaletli ve İnsanca Bir Yönetim Sağladık, *Yeni Zemin Dergisi* 7 (45-48)
- Çakır, R. (2005). Milli Görüş Hareketi, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslamcılık*, İletişim Yayınları.
- Çakır, R. (Mart 1994). *Refahı Eleştirmenin Yolları*, Birikim Dergisi, 59 (12-20).
- Çakır, R. (1994). *Ne Şariat Ne Demokrasi Refah Partisini Anlamak*, Metis Yayınları.
- Çetinkaya, Ö. Korlu, R. K. (Temmuz-Aralık 2012) *Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü*, Maliye Dergisi, 163(95-117).
- Doğan, S. (2016). *Mahalledeki AK Parti İşleyişi Taban Motivasyonu ve Siyasal Yabancılaşma*, İletişim Yayınları.
- Erbakan, N. (1993a). *Refah Partisi 4. Büyük Kongre Genel Başkan Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın Açış Konuşması*, Refah Partisi.
- Erbakan, N. (1993b). *Erbakan'ın Konuşmaları Temmuz 1993*, Refah Partisi.
- Erder, S. İncioğlu, N. (2008). *Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, 1984-2004*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Ersoy, A. (1995). *Belediyelerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Adil Düzende Yerel Yönetim Teori ve Uygulamaları*, Yimder Yayınları.
- Fazilet Partisi, (1999). *Gün Işığında Türkiye*, Fazilet Partisi.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Gerger, M. E. (1996). *Belediyelerden İktidara Refah*, Cemre Ajans.
- Giddens, A. (2012). *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları* (Ümit Tatlıcan, Bekir Balkız, Çev.) Sentez Yayıncılık.
- Gülalp, H. (2002). *Kimlikler Siyaseti Türkiye’de Siyasal İslam’ın Temelleri*, Metis Yayınları.
- Güllüce, İ. (Temmuz 1993). Rüşvetin Kökünü Kazıdık, *Yeni Zemin Dergisi*. 7(52-53)
- Hamdemirci, M. & Eyüpoğlu, K. (2018). Milli Görüş Belediyeciliği Yeniden mi Başlıyor? Milli Görüş Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Faaliyetlerin Değerlendirilmesi, *Route Educational And Social Science Journal*, 5(8), 1446-1452.
- Hamdemirci, M. (2019). *Sosyal Belediyecilikte Milli Görüş Yerel Yönetim Örnekligi*, Çıra Yayınları.
- Hazırbulan, T. (2017). *Milli Görüşün İlk Yerel Seçim Tecrübesi: 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimleri*, Turkish Studies, Volume 12, (8), 393-416.
- Karatepe, Ş. (1995). *Belediyelerde Adil Yönetim, Adil Düzende Yerel Yönetim Teori ve Uygulamaları*, Yimder Yayınları.
- Kaya, E. (2017). *Kentleşme ve Kentlileşme*, İşaret Yayınları.
- Kıyıklık, F. (Temmuz 1993). Halkla Birlikte Şeffaf Yönetim, *Yeni Zemin Dergisi*, 7(43-44).
- Kurtulmuş, N. (2009). *1. Yerel Yönetimler Toplantısı Konuşması*, Saadet Partisi.
- Maviş, N. (2019) *Türk Siyasal Hayatında Milli Görüşün Doğuşu* MNP, İşaret Yayınları.
- Metiner, M. (Temmuz 1993). Kağıthane Örneğinde Halk Meclisleri, *Yeni Zemin Dergisi*, 7(45-47).
- Miş, N. (Kasım 2018). *AK Parti Belediyeciliği: Gelenek, Uygulama ve Beklentiler*, *Kriter Dergisi*, Yıl:3 Sayı:29 (43-46).
- MNP, (ty). *Milli Nizam Partisi Programı*, Haktanır Basımevi.
- Mottier, V. (2005). *The Interpretive Turn: History, Memory and Storage in Qualitative Research* 6(2), 33.
- MSP, (1973a). *Milli Selamet Partisi 1973 Seçim Beyannamesi*, Fatih Yayınevi.
- MSP, (1973b). *Milli Selamet Partisi 9 Aralık 1973 Mahalli Seçimler Beyannamesi*, MSP.
- MSP, (1973c). *Milli Selamet Partisi Mahalli Seçimlerle İlgili Adaylara ve Teşkilata Muhtıra*, MSP.
- MSP, (1977). *MSP Seçim Beyannamesi, Milli Selamet Partisi 5 Haziran 1977 Seçimleri*, Gaye Matbaası.
- MSP, (ty). *Milli Selamet Partisi Program ve Tüzük*, Elif Matbaacılık.
- Müftüoğlu, İ. (1977). *1977 Mahalli Seçimi Radyo Konuşmaları* Başbakanlık Basımevi.
- Nebati, N. (2014). *Milli Görüş’ten Mubafazakar Demokrasiye*, Alfa Yayınları.
- Özbudun, E. Hale, W. (2010) *Türkiye’de İslamcılık Demokrasi ve Liberalizm AKP Olayı*, Doğan Kitap.
- Refah Partisi Seçim Beyannamesi, (1995). 24 Aralık 1995 Refah Partisi Seçim Beyannamesi (özet) *25 Aralık Sabahı Türkiye Yeniden Doğacak*, Refah Partisi.
- Saadet Partisi, (2014). *Yerel Yönetimler Projeleri*, Saadet Partisi.
- Saadet Partisi, (2018) *Seçim Beyannamesi, 24 Haziran 2018 Genel Seçimleri Türkiye Vizyonu Değişim Onarım Yatırım Atılım*, Ankara: Saadet Partisi.
- Sarıbay, A. Y. (1994) *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam*, İletişim Yayınları.

- Sezgin, M. & Özbay, E. H. (2016). Halkla İlişkiler Uygulamalarından Beyaz Masa: Uşak Belediye Örneği, *Karabük Üniversitesi SBE Dergisi*. 6(1), 198-209.
- Şentürk, H. & Kocaman, H. (2016). *Belediyecilikte Değişim Dönüşüm Yılları 1 Refahlı Yıllar*, İşaret Yayınları.
- Şentürk, H. (2016). *Belediyecilikte Değişim ve Dönüşüm II, AK Belediyecilik*, İşaret Yayınları.
- Tuğal, C. (2010). *Pasif Devrim İslami Muhalefetin Düzenle Bütünleşmesi*, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Turan, A. E. (2008). *Türkiye’de Yerel Seçimler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- White, J. B. (2002) *Türkiye’de İslamcı Kütle Seferberliği, Yerli Siyaset Üzerine Bir Araştırma*, Oğlak Bilimsel Yayıncılık.
- Yavuz, H. (2011). *Erbakan’dan Erdoğan’a Laiklik, Demokrasi, Kürt Sorunu ve İslam*, Kitap Yayınları.
- Yenidenrefahpartisi. <https://yenidenrefahpartisi.org.tr/page/parti-programi/14>, Erişim Tarihi:10.04.2023
- Yıldırım, A. & Yıldırım, K. E. (2018). Belediyelerde Katılımcı Demokrasinin Gelişiminde Beyaz Masa Uygulamasının Etkinliği: Erzurum Büyük Şehir Belediyesi Örneği, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 5(7), 58-74.

EXTENDED SUMMARY

In this study, the new understanding of RP municipalities, which focuses on the citizens, and the applications based on this understanding are discussed. The Welfare Party (RP) had a successful performance in the municipalities it won in the midterm local elections on November 1, 1992. As a result, in the local elections held on Mart 27, 1994, it won the Istanbul and Ankara metropolitan municipalities together with many provincial municipalities. RP promised its voters justice, honesty, humane and fraternal, free of corruption, reliable, and respectful administration that treats everyone equally. RP municipalities made an administration open to citizens' contribution and control with slogans "auditing the elected, non-discriminatory management, friendly municipality" etc. RP municipalities transformed all political promises such as "Public Assembly", "White Table", "Public Hours" and "Social Municipality" into concrete implementations. RP provided a new management mentality that integrates citizens in the decision processes, that allows them to control and carries the relationships between the citizens and the municipality to a more human level. This new political style and understanding allowed the RP to be successful in the general elections. However, RP's election promises, political style, and discourse it used, some projects and implementations it put into practice in municipalities not only triggered RP's success in the general elections but also made a very significant contribution to the transformation of politics in Turkey.

The Se-De (Auditing the Elected) project constituted the intellectual basis of the Public Assembly practices in RP municipalities. The Se-De Project claimed that the democratic duty of the public was not only to vote but also to control what they voted for. The Se-De project was institutionalized as Public Assemblies in RP municipalities that won in the midterm local elections in 1992.

The main purpose of the Public Assemblies is "for people to take care of community's problems, control and question the administration, and beyond all this, to realize that they are the real owners of the country".

In the local elections, the RP promised the citizens that they would be able to contact the municipality without any intermediaries to solve their problems. As a result of this promise, the White Table implementation was established to speed up the bureaucratic processes and to ensure that citizens could solve their problems without the need for any extra process. According to Erdogan, from this point on the White Table was established with the idea that local governments should integrate with the citizens and the citizens should take a more active role in the administration.

Another implementation where citizens could reach the mayor without intermediaries and in a very comfortable way was the "Public Hour" implementation, which started in municipalities for the first time with RP.

Through social aid RP municipalities directly reached citizens who faced poverty in society. At the same time, they mobilized the charitable party members and delivered aid to the poor citizens through members of the women's branches of the RP. This provided an important party mobilization.

RP municipalities also influenced the way of politics in Turkey. People became more considered, the policies that took citizens into account became more powerful, and the idea that the public was the active subject of politics became significant for both the public and politicians.

Another result of the success of the RP in local governments is the leadership transformation in Turkish politics. As a result of these achievements in Istanbul, Recep Tayyip Erdogan was born as a new, powerful, and undisputed leader in Turkish politics. The success of the RP in municipalities led to an important interaction between the people and the RP. This interaction affected the change of the RP, the way the RP did politics, the understanding of politics in Turkey, the dominant thoughts of people about the RP, and the emergence of new political actors. In terms of RP, being in charge led to interaction, and interaction led to change and transformation.